

ВІРШОВАНИЙ ТЕКСТ ЯК ОБ'ЄКТ ЛІНГВІСТИЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

Ходаковська Н. Г. кандидат філологічних наук, доцент

Україна, Київ, Київський національний лінгвістичний університет

Abstract. The article provides an overview of modern theories of the artistic expression of verse texts. The inseparable connection of form and content has been established as an integral feature of the artistic speech of the verse text. The basic features of the verse text are identified, namely the relationship of sound and content organization, the interrelation of the meter and the theme. On the basis of the analysis the formalistic and structuralist approaches for the study of the form and content of the verse text are distinguished; the system-structural direction in which the verse text is conceived as a whole; the linguopoietic direction determines the interaction of the form and content of the verse text, and its linguistic elements cause an aesthetic effect. The aesthetic aspect of the poem is considered in the dialectical unity of cognitive and imaginative combinatorics. The purpose of linguoconceptology is to study the processes of conceptualization of the world (society, culture). An approach related to the semantic features of verbal text usage reveals their role in creating a verbal image.

Keywords: verse text, poetic speech, form and content, rhythm, meter, word usage.

Вступ. Останнім часом спостерігається зацікавленість учених-лінгвістів до мови художньої літератури. Важливим аспектом у розвитку лінгвістичних досліджень вважається те, що всі мовні та мовленнєві закономірності у створенні естетично значущого віршованого тексту розглядаються як на лінгвістичному, так і на екстралінгвістичному рівнях.

Лінгвістичному дослідженню поезики віршованого тексту присвячені роботи Л. І. Белехової, Н. С. Болотнової, В. М. Виноградової, О. П. Воробйової, Д. О. Дацко, С. Я. Єрмоленко, О. С. Ільїнської, Ю. В. Казаріна, В. А. Маслової, Л. І. Мацько, О. О. Потебні, Б. В. Томашевського, Ю. М. Тинянова [1; 4; 11; 15; 22; 26; 31; 32; 41; 44; 47; 57; 59] та ін. Але *віршований (поетичний) текст* був і залишається об'єктом постійної уваги не тільки лінгвістів і літературознавців, але й психологів, культурологів, філософів і багатьох інших. Можна стверджувати, що перша інтерпретація поетичного тексту відбулася якраз у той день і час, коли прозвучав перший вірш [32, с. 6].

Перші основи лінгвістичного дослідження поетичного тексту були усвідомлені й опановані російською текстологією (термін Б. В. Томашевського). Текстологія – це наука про текст як такий. Таке розуміння текстології на сьогодні забезпечено зближенням інтересів і методів дослідження літературознавства і лінгвістики тексту. Якраз текст, насамперед художній, сприяли синтезу методів дослідження теорії та історії літератури і лінгвістики тексту.

Результати дослідження. Історія розвитку теоретичної поезики представляє собою безперервну низку пошуків *методів, підходів* до вивчення художнього і, зокрема, *поетичного мовлення*. Поетичне мовлення (мовлення художньої літератури) виділяється підвищеною емоційністю та образністю, наявністю троп, стилістичних фігур, фоностилістичних засобів. Окрім того, поетичне мовлення характеризує своєрідність певного літературного напрямку. Наприклад, символізм – напрям у поезії, який використовує художній символ замість образу, що відтворює певне явище. Поети – символісти розуміли поета як божество, оскільки він інтуїтивно відчував шлях до істини. А інтуїція ототожнювалася з містичним прозрінням, бо за її допомогою поет пізнавав правду [62а, с. 107].

Суттєвий вклад у становлення теорії *художнього мовлення* внесли О. М. Веселовський, В. М. Виноградова, О. О. Потебня [7; 11; 47], праці яких слугували фундаментом для вивчення мови художнього твору в дослідженнях ХХ ст. Багато перспективних шляхів аналізу художнього мовлення були закладені і в творах В. В. Виноградова, Г. О. Винокура, В. М.

Жирмунського, Б. О. Ларіна, Ю. М. Лотмана [8; 12; 27; 28; 37; 39; 40] та ін. Їхні роботи є поштовхом для розуміння різних аспектів художніх текстів. Наявні на сьогодні методики є результатом опанування основних підходів до вивчення художнього мовлення, які склалися протягом ХХ ст.

Методологічні пошуки були обумовлені усвідомленням нерозривного зв'язку **форми** і **змісту** як невід'ємної риси **художнього мовлення**. Сучасні підходи до вивчення художнього мовлення пов'язані з дослідженням виражальних засобів і художнього змісту, направлених на розкриття авторського задуму. Особливо яскраве протиставлення форми і змісту характерне для досліджень початку ХХ ст. У центрі уваги вчених знаходилася форма художнього смислу. З цієї причини метою аналізу філологи того часу вважали вивчення словесних форм вираження [65, с. 363]. У підході до дослідження **форми** та **змісту** існують **формалістичний** і **структуралістичний підходи**. М. І. Шапір писав, що перші розуміли зміст як форму і шукали змістовності форми. «У першому випадку зміст береться як данність, а опис мови (форми) є метою; у другому випадку вихідною точкою є форма (мова), дослідження якої повинно привести до оволодіння естетичним змістом» [65, с. 363].

Учені зверталися до дослідження **поетичного мовлення** в різних аспектах. Ще на початку ХХ ст. було висловлено немало положень про звукову організацію поетичного мовлення. Поступово створюється уявлення про зв'язок **звукової** і **змістовної** організації віршованого тексту. Так, про пряму залежність мелодики вірша від його ритму, про «прийоми мелодизації» писав Б. М. Ейхенбаум [66]. В. М. Жирмунський услід за ним розглядає мелодіку також як наслідок **ритму**. Але, на відміну від позиції Б. М. Ейхенбаума, у концепції В. М. Жирмунського ритм залежить від змісту тексту, від його емоційного фону, від вибору слів, від синтаксичних особливостей. Таким чином, мелодика розуміється як результат взаємодії різних факторів, які забезпечують виконання «художньо-психологічного завдання» [27, с. 74].

Роль **звукової організації віршованого тексту** в реалізації авторського задуму розглядалася протягом ХХ ст. Н. В. Черемісіна розглядає художній текст з погляду реалізації в ньому принципу інформативності і стверджує, що важливу роль у вираженні художнього змісту відіграє як семантика слів, так і їхня максимальна звучність, їхнє місце у строфі, їхня ритмоутворювальна роль, характер римування [64]. Визначаючи «гармонічні центри» в прозаїчних і поетичних текстах, дослідник виявляє засоби і способи вираження «гармонічної інформації», значущість звукової будови поетичного мовлення для реалізації задуму твору. Цей напрям розвивають й інші дослідники. О. М. Вінарська, базуючись на вченні про паралінгвістичні засоби мови, пропонує свою ідею про особливу інтонаційну форму віршованого мовлення. Автор доводить, що **поетичний текст**, окрім експліцитної інформації, представлені мовною структурою тексту, володіє імпліцитною інформацією, виразником якої виступають фонічні, ритмічні, акцентні паралінгвістичні засоби, які називаються «емоційно-виражальними звуковими жестами» [13].

М. Л. Гаспаров висуває тезу про взаємозв'язок **метра** і **теми віршованого тексту**. Зв'язок між метром і його семантичним забарвленням виявляється двояко: з одного боку, «один метр може слугувати знаком для декількох тем», а з іншого – «одна тема може мати знаки декількох метрів» [16, с. 284].

У теоретичній поезиці заслуговують на увагу і синтаксичні особливості поетичного мовлення. Синтаксична організація є невід'ємною частиною художньої палітри будь-якого поетичного твору. Поетичний синтаксис, безумовно, підпорядковується віршованому розмірові, водночас пов'язаний зі структурою втілюваної в художніх образах думки. Віршовані тексти Г. Гейне є особливим видом художнього мовлення завдяки великій кількості синтаксичних моделей, що створюють його особливу ритмічно-мелодійну структуру. До найбільш частотних мовних засобів зображення поетичного синтаксису зараховують наявність конструкцій, побудованих на повторі. Поет використовує різні види повтору як важливого стилістичного засобу, який сприяє увиразненню мови, підкреслюючи її експресію та виражальні можливості [63, с. 87]. На стилістичне значення повторів звертав увагу О.

Потєбня, який вважав, що «збільшення вживання в мовленні одного й того самого слова дає нове значення, об'єктивне або суб'єктивне» [47, с. 552]. Проте поетичний синтаксис Г. Гейне представлений не тільки повтором, але й інверсією, анадиплозою, антитезою, переліком, еліпсисом, риторичними запитаннями і звертаннями, синтаксичним паралелізмом. Співзвучність і вишуканість фігур поетичного мовлення віршованих текстів Г. Гейне свідчать про їх досконалість і талант поета.

Зокрема, багато важливих рис, притаманних синтаксису поетичного мовлення, виділено й описано в роботі І. І. Ковтунової «Поетичний синтаксис», де розкривається «характер і ступінь участі синтаксичних одиниць мови для вираження поетичного змісту» [35, 1986]. Н. О. Кожевнікова на основі аналізу поетичних ідіостилів початку ХХ ст. визначає, як «перелік бере участь у смисловій, синтаксичній, звуковій організації вірша і в багатьох випадках визначає його композицію» [36, с. 82]. В. М. Виноградова звертається до віршованих текстів початку ХХ ст. в аспекті використання в них різних «способів позначення якостей, ознак, за допомогою яких поет має можливість висловити своє світобачення» [11, с. 328]. Особливу роль граматичних категорій у мові поезії аналізують і інші автори [1; 23; 43; 55; 58] та ін.

Роботи, у яких відображено вивчення формальної організації художнього мовлення, створили *системно-структурний напрям* у дослідженні поетичної мови [29; 30; 40; 49; 51] та ін. В рамках цього напрямку художній твір осмислюється як єдине ціле: системність віршованого тексту визначається сукупністю вихідних одиниць і правил їхнього поєднання, структурність – описом будови тексту й аналізом його смислу.

Віршований текст ми розуміємо як різновид художнього тексту, який має свій зміст і форму, щільний віршований ряд, вирізняється естетичністю й ритмічністю; функціонує під впливом екстралінгвальних, соціокультурних, психологічних і інших чинників. Взаємодія таких елементів як ритм, мелодика, строфіка, стилістика викликають у свідомості читача певний ефект праймінгу.

Спираючись на ідею аналізу віршованого тексту від форми до змісту, будують свою концепцію О. К. Жолковський і Ю. К. Щєглов. За визначенням учених, «дослідження того, як художні елементи передають закладений у них зміст, здавалося нам одним із найперспективніших напрямів роботи у сфері поезики» [29, с. 9]. Суть цієї методики полягає в описі всіх ланок переходу від абстрактного формулювання теми (ідеї) до конкретного словесного складу тексту, до синтаксичних зворотів, відбору лексики, ритму і рим [29]. Автори наведеної концепції визначають мету поезики як «вивчення засобів, за допомогою яких сукупність зовнішніх знаків набуває здатності захоплювати їх отримувача заданими почуттями, ідеями, ставленням до дійсності» [29, с. 12]. Підтримуючи думку О. К. Жолковського і Ю. К. Щєглова, ми вважаємо, що тільки через призму зображальних засобів у віршованих текстах стає можливим розуміння художнього смислу.

Паралельно до згаданого вище напрямку у вивченні художнього мовлення формується інший *підхід*, пов'язаний з дослідженням *семантичних особливостей слововживання*. Ідеї Б. О. Ларіна, В. В. Виноградова про смислові обертони, про семантичні прирощення слів у художньому тексті були початком традиції вивчення перетворення семантики слова в контексті [37; 9]. Слово, потрапляючи у своєрідні контекстуальні умови, починає виявляти «невластиві його загальній природі химерні художньо-естетичні образні грані» [10, с. 75].

Семантичні нюанси слова, його роль у створенні *словесного образу* стає предметом вивчення в роботах Л. І. Белехової, О. Б. Борисової, В. Г. Глушкова, Т. Ю. Горчак, І. А. Солоділової, В. К. Харченко [1; 5; 17; 19; 52; 61] та ін. Словесний образ виник у художній літературі, де мова стає одночасно і засобом і предметом мистецтва. Зміст слова у віршованому тексті не обмежується його прямим предметним значенням. Слова і словосполучення певного віршованого тексту взаємодіють один і одним, набувають різних додаткових відтінків і сприймаються як ціле. Словесні образи у віршованих текстах відображають ту чи іншу картину світу, змінюють її відповідно інтенціям автора і оновлюють сприйняття читача. В. В. Виноградов вважає, що словесний образ буває різної будови;

складається із слова, поєднання слів, абзацу, розділу або цілого літературного розділу; є естетично організованим структурним елементом стилю літературного твору [8].

У середині ХХ ст. завдяки діяльності В. П. Григор'єва формується *лінгвопоетичний напрям*, мета якого полягає у розкритті функціонування слів автора в процесі словесно-художньої творчості та визначенні їх причин для створення певного естетичного впливу. Лінгвопоетика, за А. Ліпгартом, – це «розділ філології, в межах якого стилістично марковані мовні одиниці, використані у художньому тексті, розглядаються у зв'язку з питанням про їхні функції і порівняльній значущості для передавання певного ідейно-художнього змісту і створення естетичного ефекту» [38, с. 18-19].

Ученими запропоновано ідею про *експресему* – одиницю поетичної мови, структура якої представлена «у вигляді впорядкованої сукупності художніх слововживань (контекстів), що історично змінюється» [21, с. 16].

Досліджуючи зміни у вживанні окремих одиниць поетичної мови, встановлюючи появу нових елементів мови поезії, автор концепції і її прихильники виявляють закономірності розвитку художнього мовлення. За задумом В. П. Григор'єва, результатом вивчення окремих ідіостилів, виділення загальних і індивідуальних переваг повинна стати історія поетичної мови [20]. Історію розвитку засобів поетичної мови при дослідженні різних сторін художнього мовлення [6; 48].

Аналіз поетичної мови сприяє виявленню основних тенденцій у використанні виражальних засобів, встановленню джерел і причин поповнення лексичного складу поетичної мови, визначенню особливостей розвитку традиційних мотивів у рамках індивідуальних стилів і в поетичній мові в цілому. Так, О. Г. Ревзіна, описуючи особливості способів художнього відображення світу, характерні для ХХ ст., виділяє такі процеси: активізація тропів, посилення принципу невизначеності, активізація внутрішнього мовлення, конвергенція [49; 50].

У зв'язку із формуванням антропологічної парадигми наукового знання все більш упевніше повідомляє про себе *лінгвоконцептологія* (лінгвістична концептологія). Більшість мовознавців пов'язує виникнення лінгвоконцептології з когнітивною лінгвістикою і лінгвокультурологією. Основними завданнями лінгвоконцептології вважають дослідження концептів та засобів їх мовної репрезентації, механізмів моделювання концептуальних одиниць, встановлення їхнього місця в концептосфері, аналіз процесів концептуалізації світу тощо [45, с. 22-23]. Ю. С. Степанов [54], В. І. Карасик [34], В. А. Маслова [42] притримуються думки, що лінгвоконцептологія виокремилася із лінгвокультурології «в ході переакцентації і модифікації Е. Бенвеністом тріади «мова, культура, людська особистість», в якій «людська особистість» дорівнює свідомості, а точніше сукупності «згустків смислу», що її утворюють, – концептів» [14, с. 13]. Натомість Ю. С. Степанов стверджує, що «концептологія – це нова дисципліна, що вивчає так звані культурні концепти, тобто поняття, що становлять культурну цінність» [54, с. 3].

Визнаючи важливість вивчення національно значущих концептів, сучасні вчені вважають, що їх об'єктивізація стає можливою якраз завдяки аналізу сукупності мовних засобів [33, с. 5]. Це визначило інший *підхід до вивчення художнього мовлення* віршованих текстів. Так, почали виявлятися особливості словесно-образної репрезентації *ментальних* [24; 33] і *духовних сутностей* [14] *природних об'єктів* [2; 3; 60] та ін. Застосування різних методик концептуального аналізу дозволяє вченим, з одного боку, описати індивідуально-авторський зміст концепту, з іншого – виявити репрезентанти досліджуваного концепту і тим самим визначити своєрідність стилю автора.

Відповідно віршований текст розглядається в аспекті не тільки словозмін, особливостей ідіостилу, але й реалізації авторської моделі світу. Про авторську модель світу можна трактувати на основі аналізу словесної тканини тексту, на базі виявлених художніх образів, виражальних прийомів. І в цьому аспекті поняття індивідуальна картина світу й ідіостиль у сучасних працях співвідносяться як дві взаємопов'язані і взаємообумовлені сторони одного цілого. Однак нова парадигма наукового знання передбачає вихід за межі віршованого тексту

і посилення уваги до особливостей відображення об'єктів дійсності, до опанування їх за допомогою наочно-чуттєвих образів.

Концептуальною проблемою теорії поетичної мови і, зокрема, мови поезії було розмежування *естетичного / стилістичного значення*. У сучасній теорії поетичної мови другим терміносполученням окреслюють додаткове значення мовної одиниці, нашароване на її предметно-понятійний або граматичний зміст, тобто синонімізують із поняттям «конотація» [53, с. 37]. Саме таке розширене розуміння естетичної номінації, насиченого значимістю (узагальнено-символічні, метафоричні, метонімічні значення), додатковими відтінками, емоційно-смысловими зрушеннями, що виявляються в одиниці поетичної мови при врахуванні її ідейно-художнього навантаження, експліковано в багатьох працях. Як зазначає Л. О. Ставицька, у цей самий період відбувається відродження наукового інтересу до мовно-культурного пласту малодослідженої поезії першої третини ХХ ст. саме в аспекті естетики художнього слова, яка виявляється в розгалуженій системі естетичних значень, що актуалізуються в різнотипних образних структурах тропеїчного і нетропеїчного характеру [53].

Поглиблене розуміння *естетичності слова* закладено в запропонованій С. Я. Єрмоленко новій лінгвопоетичній категорії мовно-естетичного знака національної культури. Останній демонструє «синтез індивідуального й суспільно-соціального, емоційного і раціонального, експліцитного та імпліцитного» [25, с. 38]. Як виразник естетичної функції мови, такий знак є упізнаваним, відтворюваним, здатним до трансформації із збереженням семантико-асоціативного стрижня слова, а його декодування потребує від реципієнта певного культурно-лінгвального досвіду [56]. Естетична реальність, яка розгортається у віршованому тексті, має категоріальні ознаки поетичної семантики, ґрунтується на об'єктивних властивостях мовної одиниці (слова, словосполучення, морфеми, синтагми, звука та ін.).

Із категорією поетичної семантики пов'язана теорія *внутрішньої форми слова*, розвинута на основі тези О. О. Потєбні про найближче етимологічне значення слова [46]. Поетичне слово є носієм інтелектуальної та емоційної пам'яті, яка актуалізується в певних образах, здатних у конденсованій формі виражати емоційне ставлення до позначуваного, а отже, має свій внутрішній ґносеологічний, соціально-психологічний потенціал. На цій підставі для сучасної лінгвостилістики засадничим став висновок М. І. Голянич про те, що внутрішня форма слова – креативно-генеративна величина, яка «потенційно містить у собі нові синтези й способи структурування, нові аспекти «гібридизації» змісту, що в художньому тексті виявляється в різноманітних принципах семантичної, асоціативно-прагматичної зв'язності й поляризації змісту» [18, с. 28].

Висновки. Отже, підходи до вивчення мови художніх творів направлені на дослідження віршованого тексту у різних аспектах, що пов'язано із складністю і своєрідністю художнього мовлення. На обширному матеріалі вченими встановлені основні тенденції в розвитку мови поезії, виявлені традиційні мотиви і образи, поетичні формули, пропонуються різні критерії відбору матеріалу і методики його аналізу. Антропоцентрична парадигма наукового знання визначила новий підхід до вивчення віршованого тексту, орієнтований на фрагмент дійсності, на встановлення особливостей його репрезентації засобами поетичної мови і на вияв способів концептуалізації фрагменту світу. Жоден науковий підхід не може претендувати на статус єдиного і абсолютно правильного, зрештою кожен напрям має нове розуміння такого феномену, як віршований текст.

ЛІТЕРАТУРА

1. Белехова, Л. І. (2002). Словесний поетичний образ в історико-типологічній перспективі: лінгвокогнітивний аспект (на матеріалі американської поезії) монографія. Херсон: Айлант.
2. Бобкова, Ю. Г. (2007). Концепт и способы его актуализации в идиостиле В. П. Астафьева (на материале цикла «Затеси») (Автореферат кандидатської дисертації). Пермский государственный педагогический университет, Пермь.

3. Богданова, Н. В. (2007). Лексическая экспликация концепта «Природа» в раннем творчестве И. А. Бунина (Автореферат кандидатской диссертации). Российский государственный педагогический университет имени А. И. Герцена, Санкт-Петербург.
4. Болотнова, Н. С. (2005). Стилистика русского языка: контрольно-тренировочные задания: учеб. пособие. Изд. 4-е. Москва: Флинта: Наука.
5. Борисова, Е. Б. (2009). О содержании понятий «художественный образ» и «образность» в литературоведении и лингвистике / Вестник Челябинского государственного университета. Челябинск. № 35 (173). Филология. Искусствоведение. Вып. 37, 20-26.
6. Вейдле, В. (2002). Эмбриология поэзии. Статьи по поэтике и теории искусства. Москва: Языки славянской культуры.
7. Веселовский, А. Н. (1989). Историческая поэтика. Москва: РАН.
8. Виноградов, В. В. (1963). О теории художественной речи. Москва: Изд-во АН СССР.
9. Виноградов, В. В. (1976). Избранные труды. Поэтика русской литературы. Москва: Наука.
10. Виноградов, В. В. (1993). Стилистика и теория поэтической речи. Поэтика. Москва: Наука.
11. Виноградова, В. М. (2005). Определения в поэтической речи / Поэтическая грамматика: монография отв. ред. Е. В. Красильникова. Москва: Азбуковник, 328-377.
12. Винокур, Г. О. (1990). Филологические исследования: лингвистика и поэтика. Москва: Высшая школа.
13. Винарская, Е. Н. (1989). Выразительные средства текста (на материале русской поэзии). Москва: Высшая школа.
14. Воркачев, С. Г. (2007). Лингвокультурная концептология. Становление и перспективы. Известия РАН. Серия литературы и языка. Т. 66. № 2, 13-22.
15. Воробьева, О. П. (2002). Художественная семантика: когнитивный сценарий / С любовью к языку: сб. науч. трудов. Москва; Воронеж: ГОУ ВПО «Уральский государственный университет имени А. М. Горького», 379-384.
16. Гаспаров, М. Л. (1979). Семантический ореол метра. К семантике русского трехстопного ямба / Лингвистика и поэтика: сб. ст. / отв. ред. В. П. Григорьев. Москва, 282-308.
17. Глушкова, В. Г. (2000). Лингвостилистические особенности эпитетов в художественной прозе С. Н. Есина (Автореферат кандидатской диссертации). Белгородский государственный национальный исследовательский университет, Белгород.
18. Голянич, М. І. (1998). Внутрішня форма слова в художньому тексті (Автореферат докторської дисертації). Прикарпатський університет імені Василя Стефаника, Івано-Франківськ.
19. Горчак, Т. Ю. (2009). Словесний образ-символ в американській поезії ХХ століття: когнітивно-семіотичний аспект (Кандидатська дисертація). Київський національний лінгвістичний університет, Київ.
20. Григорьев, В. П. (1989). Очерки истории языка русской поэзии ХХ в.: основные задачи, проблемы, перспективы / Язык русской поэзии ХХ в. Москва: Наука, 4-12.
21. Григорьев, В. П. (2004). Из прошлого лингвистической поэтики и интерлингвистики. Москва: Наука.
22. Дацко, Д. А. (2015). Семантические и прагмалингвистические особенности стихотворного текста в пространстве немецкоязычного поэтического дискурса XXI века (Кандидатская диссертация). Балтийский федеральный университет имени Иммануила Канта, Калининград.
23. Дорошенко, С. (2007). Функціонування безполучникових складних речень у художньому стилі // Ритми сучасної філології: Зб. наук. статей. Львів, 298-303.
24. Дудорова, М. В. (2006). Категоризация пространства в поэтических текстах: на материале поэзии И. Анненского (Кандидатская диссертация). ГОУ ВПО «Уральский государственный университет имени А. М. Горького», Екатеринбург.
25. Єрмоленко, С. Я. (1996). Мінливе й вічне слово поезії / Культура слова. Київ. Вип. 48/49. 38-45.

26. Єрмоленко, С. Я. (1999). Нариси з української словесності (стилістика та культура мови). Київ: Довіра.
27. Жирмунский, В. М. (1977) Теория литературы. Поэтика. Стилистика. Ленинград: Советский писатель.
28. Жирмунский, В. М. (2001). Поэтика русской поэзии. Санкт-Петербург: Азбука-классика.
29. Жолковский, А. К. & Щеглов Ю. К. (1996). Работы по поэтике выразительности: Инварианты-Тема-Приемы-Текст / сбор. ст., предисл. М. Л. Гаспарова. Москва: Прогресс.
30. Золян, С. Т. (1989). От описания идиолекта к грамматике идиостиля (на материале поэзии Л. Мартынова) / Язык русской поэзии XX в.: сб. науч. тр. / отв. ред. В. П. Григорьев. Москва. 238–259.
31. Ильинская, Е. С. (2006). Семантические и синтаксические особенности поэтического текста как основа его прагматической интерпретации (на материале произведений немецкоязычных поэтов XX века) (Кандидатская диссертация). Тамбовский государственный университет имени Г. В. Державина, Тамбов.
32. Казарин, Ю. В. (1999). Поэтический текст как система [монография]. Екатеринбург: Издательство Уральского университета.
33. Карасик, В. И. (2004). Языковой круг: личность, концепты, дискурс. Москва: Гнозис.
34. Карасик, В. И. (2007). Предисловие. Антология концептов. Москва: Генеза.
35. Ковтунова, И. И. (1986). Поэтический синтаксис. Москва: Наука.
36. Кожевникова, Н. А. (2005). Синтаксическая синонимия в художественном тексте. Вопросы языкознания. № 2, 82-88.
37. Ларин, Б. А. (1974). Эстетика слова и язык писателя. Ленинград: Художественная литература.
38. Липгарт, А. А. (2007). Основы лингвопоэтики. Москва: КомКнига.
39. Лотман, Ю. М. (1999). Анализ поэтического текста. Структура стиха // О поэтах и поэзии. Санкт-Петербург: Издательство Санкт-Петербург, 18-253.
40. Лотман, Ю. М. (2000). Семиосфера. Санкт-Петербург: «Искусство-СПБ».
41. Маслова, В. А. (2006). Русская поэзия XX века. Лингвокультурологический взгляд. Москва: Издательство Высшая школа.
42. Маслова, В. А. (2016). Введение в когнитивную лингвистику. Москва: ФЛИНТА.
43. Маріна, О. С. (2004). Контрастивні тропи і фігури в американській поезії модернізму: лінгвокогнітивний аспект (Кандидатська дисертація). Київський національний лінгвістичний університет, Київ.
44. Мацько, Л. І., Сидоренко, О. М. & Мацько, О. М. (2005). Стилїстика української мови. Київ: Вища школа.
45. Попов, З. Д. & Стернин, И. А. (2007). Когнитивная лингвистика. Москва: АСТ: Восток-Запад.
46. Потебня, А. А. (1976). Эстетика и поэтика. Москва: Искусство.
47. Потебня, А. А. (1990). Теоретическая поэтика. Москва: Высшая школа.
48. Привалова, С. (2008). Лексичні засоби поетичної мови / Українська мова і література в школі. Київ. № 5, 39-44.
49. Ревзина, О. Г. (1990). Некоторые направления эволюции поэтического языка в XX в. / Очерки истории языка русской поэзии XX в. Поэтический язык и идиостиль: Общие вопросы. Звуковая организация текста: сб. ст. / отв. ред. В. П. Григорьев. Москва. 7-55.
50. Ревзина, О. Г. (2002). Загадки поэтического текста / Коммуникативно-смысловые параметры грамматики и текста. Сборник статей, посвященный юбилею Г. А. Золотовой. Москва, 418-433.
51. Северская, О. И. (2007). Язык политической школы: идиолект, идиостиль, социолект. Москва: «Словари. ру».
52. Солодилова, И. А. (2004). Смысл художественного текста. Словесный образ как актуализатор смысла. Оренбург: ГОУ ОГУ.

53. Ставицька, Л. О. (2002). Естетика слова в українській поезії 10-30-х рр. ХХ ст. / Українська мова. Київ. № 1, 105-110.
54. Степанов, Ю. С. (2001). «Интертекст», «Интернет», «Интерсубъект» (к основаниям сравнительной концептологии). Известия РАН. Серия литературы и языка. Т. 60. №1, 3-11.
55. Стрільчук, А. В. (2008). Синтаксична організація текстів сучасної американської поезії: когнітивно-семіотичний та синергетичний аспекти (Кандидатська дисертація). Київський національний лінгвістичний університет, Київ.
56. Тиха, Л. (2001). Мовно-естетичні знаки національної культури у поезії І. Драча / Культура слова. Київ. Вип. 57/58, 41-45.
57. Томашевский, Б. В. (2002). Теория литературы. Поэтика. Москва: Аспект-Пресс.
58. Торчинська, З. (2005). Обставинні поширювачі в конструкціях із ад'єктивними предикатами (на матеріалі поетичних творів Т. Г. Шевченка) / Наукові праці. Кам'янець-Подільський. Вип. 9, 448-457.
59. Тынянов, Ю. Н. (2007). Проблема стихотворного языка. Москва: Ком Книга.
60. Фисенко, О. С. (2005). Концепт *гроза* в русском языковом сознании (Кандидатская диссертация). Воронежский государственный университет. Воронеж.
61. Харченко, В. К. (2007). Функции метафоры. Москва: Издательство ЛКИ.
62. Ходаковська, Н. Г. (2016а). Лексико-стилістичні засоби поетичного мовлення німецьких поетів-символістів / Вісник Житомирського державного університету імені І. Франка. Філологічні науки. Вип. № 1(83). Житомир, 107-113.
63. Ходаковська, Н. Г. (2016b). Фігури поетичного мовлення поезії Генріха Гейне / Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія «Філологія». № 20. Одеса, 87-90.
64. Черемисина, Н. В. (1981). Вопросы эстетики русской художественной речи. Київ: Вища школа.
65. Шапир, М. И. & Яковсон, Р. О. (1996). Московский лингвистический кружок / Philologica. Москва. Vol 3. № 5/7, 361-365.
66. Эйхенбаум, Б. М. (1987). Теория «Формального метода» // О литературе. Москва, 375-408.